

УДК 553.7: 553.04: 330.133 (477)

Шатирьова А.С.

**ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЗАПАСІВ РОДОВИЩ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД
УКРАЇНИ (МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)**

Представлено методику оцінки ринкової вартості запасів мінеральних вод родовищ та ділянок надр, що надаються в користування. Показано визначення початкової ціни продажу на аукціоні ліцензії на право користування надрами.

The methodic of estimation of market value of supplies of mineral water deposits and areas of depth, which are given in use, is represented. Determination of initial offering price of sale the license to a right for the using the depth at auction is shown.

На території України розвідано 119 родовищ і 177 ділянок мінеральних вод. 70 ділянок знаходяться у стадії розробки. Загальні балансові запаси мінеральних вод по категоріях А+В+С₁, С₂ складають 78065 м³/добу. Родовища мінеральних вод є об'єктами інвестування й тому підлягають економічній оцінці. Оцінка ринкової вартості права користування надрами проводиться за допомогою методів прибуткового підходу [1]. Необхідно розробити методику ринкової економічної оцінки запасів родовищ мінеральних вод.

Проблемами вартісної оцінки корисних копалин займалися Н.В. Володомонов [2], Н.А. Хрущов [3], М.І. Агошков [4], Е.А. Соловійова [5], Е.Л. Кантор [6], Н.Г. Фейтельман [7]. Е.С. Мелехін, Н.А. Секістова в роботі [1] запропонували методичні підходи до оцінки вартості запасів корисних копалин з використанням прибуткового підходу.

Вартісну оцінку підземних вод стали проводити порівняно нещодавно. Розробки належать М.Н. Лойтеру [8], С.С. Бондаренку [9], Л.А. Лубенському [10].

В даний час немає наукових досліджень, що стосуються ефективності геологорозвідувальних робіт на мінеральні води, ефективності використання мінеральних вод в умовах ринкової економіки, не існує методики визначення вартості запасів мінеральних вод родовища або ділянки надр, що надаються у користування, методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу (ліцензії) на право користування надрами.

Метою статті є виклад основних положень методики оцінки запасів родовищ мінеральних вод і визначення початкової ціни продажу ліцензії на право користування надрами.

Ринкова вартість запасів мінеральних вод родовища визначається як чистий дисконтований прибуток надрокористувача, який розраховується як сума приведенного до початкової стадії оцінки грошового потоку за весь період будівництва і розробки родовища. Така ринкова вартість запасів мінеральних вод родовища визначається Державною комісією по запасах корисної копалини України (ДКЗ) під час детальної або попередньої геолого-економічної оцінки запасів родовища і техніко-економічного обґрунтування кондицій для підрахунку запасів мінеральних вод в надрах, за матеріалами, які надаються організацією, що проводила геологічне дослідження родовища.

Ринкова вартість ділянки надр, яка надається в користування з метою видобутку мінеральних вод, визначається, виходячи з ринкової вартості запасів конкретного родовища, яке знаходиться на ній, або ймовірності виявлення такого родовища, підтвердженої геологічним вивченням цієї ділянки. При цьому неодмінно повинне бути враховано фактичну статистичну частку підтвердження достовірності обсягів перспективних ресурсів або запасів при переводі їх у вищі категорії.

Ринкова вартість ділянки надр, яка надається в користування, не пов'язане із видобутком мінеральних вод, визначається шляхом підрахунку чистого прибутку, на основі визначення усереднених показників розміру валових витрат і доходів, капітальних вкладень і грошових потоків по роках за період користування ділянкою, а також залишкової товарної вартості основних фондів після закінчення користування нею.

Об'єктом оцінки вартості ресурсів є родовище або ділянка надр, які містять мінеральні води, придатні за якісними та кількісними показниками для промислової розробки.

Визначення вартості ресурсів може здійснюватися на будь-якій стадії геологічного вивчення надр і розробки родовища мінеральних вод за результатами їх початкової, попередньої або детальної геолого-економічної оцінки.

Вартість ресурсів визначається на основі техніко-економічних розрахунків, які проводяться виходячи з прогносної ціни на першу товарну продукцію, що підлягає реалізації геологічним підприємством. Повинне бути враховано застосування сучасних способів видобутку і технологій переробки мінеральних вод, забезпечення раціонального використання надр і максимально можливого збереження природного середовища.

Визначення вартості ресурсів здійснюється, виходячи з експлуатаційних витрат, капітальних вкладень і доходів, які розраховуються згідно з геологічним вивченням надр і розробкою родовищ мінеральних вод по роках виконання робіт.

Розрахунки проводяться на дату оцінки вартості ресурсів із застосуванням методу дисконтування грошових потоків.

Ставка дисконту, яка застосовується для визначення вартості ресурсів, приймається рівній обліковій ставці Національного банку.

Вартість ресурсів розраховується як сума доходів, одержаних за весь розрахунковий період за наступною формулою:

$$B = \sum_{t=1}^T \frac{(D_t - B_t) - \Pi_t}{(1+E)^t} - \Pi_t - \sum_{t=1}^T \frac{K_t}{(1+E)^t}; \text{ де} \quad (1)$$

U – вартість ресурсів на дату оцінки;

E – норма дисконту;

D_t - річний дохід від реалізації товарної продукції в t - м році;

B_t - експлуатаційні витрати в t -м році за винятком амортизаційних відрахувань;

Π_t - розмір податків і платежів в t -м році, які не входять в експлуатаційні витрати;

K_t - капітальні вкладення в промислове будівництво в t -м році, включаючи покупку геологічної інформації;

T - термін використання родовища або ділянки надр для геологічного вивчення та/або для видобутку мінеральних вод до виведення родовища з експлуатації.

Вартість ресурсів ділянки надр, яка надається в користування для геологічного вивчення і розробки родовищ мінеральних вод на умовах ризику, визначається на основі результатів попередньої або початкової геолого-економічної оцінки з урахуванням коефіцієнтів підтвердження перспективних ресурсів або запасів під час переведення їх у вищі категорії. Вартість розраховується на момент ухвалення рішень про інвестування робіт з подальшої розвідки родовища або його ділянки і можливого промислового освоєння.

У сучасних умовах господарювання важливим є визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу (ліцензії) на право користування надрами. Нами пропонується відповідна методика.

Згідно з методикою об'єктом обчислення початкової ціни продажу дозволу на аукціоні є визначене Держкомприродресурсів родовище або ділянка надр.

Початкова ціна продажу дозволу ($ПЦ_n$) – це частка від вартості запасів і ресурсів родовища або ділянки, яка обчислюється відповідно до методики визначення вартості запасів і ресурсів родовища або ділянки надр, які надаються в користування по формулі:

$$ПЦ_n = \left(\sum_{t=1}^T \frac{(D_t - B_t) - П_t}{(1+E)^t} - \sum_{t=1}^T \frac{K_t}{(1+E)^t} \right) * K_n; \text{ де} \quad (2)$$

K_n - коефіцієнт переходу від вартості запасів і ресурсів мінеральних вод родовища або ділянки надр до початкової вартості продажу дозволу.

У разі геологічного вивчення надр, зокрема дослідницько-промислової розробки родовищ мінеральних вод, капітальні вкладення збільшуються на вартість геологорозвідувальних робіт, яка визначається виходячи з нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, встановлених в Порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України від 29 січня 1999 року № 115 і обсягу запасів і ресурсів родовища або ділянки надр.

Коефіцієнт переходу від вартості запасів і ресурсів родовищ мінеральних вод до початкової вартості продажу дозволу складає 0,05.

При цьому у всіх розрахунках початкова ціна продажу дозволу не може бути менше 1% сумарного чистого прибутку за весь період розробки родовища або ділянки надр.

У разі відсутності раніше проведених геолого-економічних оцінок і неможливості оцінки родовища або ділянки надр за даними об'єктів-аналогів початкова ціна продажу дозволу складає 0,25% вартості товарної продукції за весь період експлуатації.

Розроблена методика вартісної оцінки родовищ мінеральних вод сприяє:

виконанню інвестиційної оцінки родовища;

визначенню вартості реальних запасів родовища;

залученню іноземного капіталу на основі операцій купівлі-продажу, передачі в оренду;

визначенню вартості родовища як об'єкту нерухомості.

Вперше було запропоновано наукові основи оцінки ресурсів родовищ мінеральних вод та визначення початкової ціни продажу ліцензії на право користування надрами. В Україні на даний момент відсутня державна система управління використанням мінеральних вод. Ринок інвестиційних пропозицій з організації діяльності, пов'язаної з видобутком цієї корисної копалини є неконтрольованим. На нашу думку одним з механізмів управління ресурсною базою мінеральних вод є саме ліцензування.

Подальші дослідження повинні бути проведені в області вибору об'єктів інвестиційної привабливості серед родовищ мінеральних вод.

Література

1. Мелехин Е.С., Секистова Н.А. Использование методов доходного и затратного подходов при оценке стоимости запасов полезных ископаемых и ресурсов недр // Маркшейдерский вестник.-2005.-№1.- С.11-14.
2. Володомонов Н.В. Горная рента и принципы оценки месторождений. М.: Металлургиздат, 1959.- 80 с.

3. Хрущов Н.А. Основные показатели экономической эффективности затрат на геологоразведочные работы и подход к определению цены разведанных запасов минерального сырья в недрах// Сов. Геология.- 1967.- №8.-с. 52-60.
4. Агошков М.И., Астафьева М.П., Маутина А.И. Экономическая оценка эффективности геологоразведочных работ. – М.: «Недра», 1980. -174 с.
5. Соловьева Е.А. Ценообразование и проблемы рационального использования недр. М.: Экономика, 1974-151 с.
6. Теория и методология планового ценообразования. Под редакцией Л.М. Кантора. – М.:Мысль, 1976.- 336 с.
7. Фейтельман Н.Г. Экономическая эффективность затрат на подготовку минерально-сырьевой базы СССР.- М.: «Наука», 1965.-256 с.
8. Лойтер М.Н. Природные ресурсы и эффективность капитальных вложений. М.: « Наука», 1974.- 280 с.
9. Бондаренко С.С., Куликов Г.В. Подземные промышленные воды. М.: «Недра», 1984.- 358 с.
10. Лубенский Л.А. Стоимостные показатели разведанных запасов пресных подземных вод и их применение для повышения эффективности гидрогеологических работ.- М.: ОНТИ ВИЭМС, 1982.- 37 с.

Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Вьюном В.Г. 07.09.06

Надійшла до редакції
23.08.06